

Jog & Fegyver

Miként előző számunkban ígéretet tettem, most a titkosszolgálatok lőfegyver-használatával kapcsolatos szabályok kerülnek ismertetésre és elemzésre.

Jó, ha tudja az olvasó, hogy fegyveres erőkben és testületekben szegény, de titkosszolgálatokban nagyon gazdag ország vagyunk. A klasszikus hírszerzés és elhárítás feladatain kívül egyre nagyobb belső igény mutatkozik arra, hogy minden eddig már tárgyalt szervezet megteremtse a saját titkosszolgálatát. Legutóbb a Vám- és Pénzügyőrség állt elő ilyen igénnyel, így először is ki kell zárni mindazon szervezeteket, akikről most nem lesz szó. Elsősorban nem lesz szó a Katonai Felderítő Hivatal (katonai hírszerzés) és a Katonai Biztonsági Hivatal (katonai elhárítás) állományába tartozók lőfegyverhasználatáról, mert rájuk a katonákra vonatkozó szabályok az irányadóak. (Kaliber 22. szám.)

Ugyancsak nem lesz szó azokról a szervezetekről, melyek a rendőrség kötelékén belül látják el feladatukat, még akkor sem, ha titkosszolgálati módszereket alkalmaznak, mint pl. a Rendészeti Szervek Védelmi Szolgálat (belső elhárítás) vagy a Szervezett Bűnözés Elleni Szolgálat (bűnügyi titkosszolgálat), és ugyancsak nem lesz szó a személy- és objektumvédelmet ellátó kormányőrség állományáról, mert ez utóbbi még akkor sem minősül titkosszolgálatnak, ha a személyvédelmi (testőri) feladatokat rejtve, fedve látják el. Rájuk a rendőrökre vonatkozó szabályok az irányadóak. (Kaliber 26. szám.)

Mostani számunkban az eddig még nem említett három titkosszolgálatról, az Információs Hivatal (hírszerzés), Nemzetbiztonsági Hivatal (elhárítás) és az ezeket a szolgálatokat technikailag kiszolgáló Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (lehallgatás, behatolás stb.) tagjainak fegyverhasználatáról lesz szó.

Ebben a körben az irányadó jogszabályok

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. tv., valamint az 5/1999. (X. 27.)

TNM- (tárca nélküli miniszter) rendelet, mely utóbbi a lőfegyverek rendszeresítéséről, viseléséről és használatáról szól. Mindenki számára nyilvánvaló, hogy az említett titkosszolgálatok tagjai által végzett feladat fokozott védelmi képesség biztosítását követeli meg. Ennek érdekében mondja ki a tv. 34. §-a, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai szolgálati lőfegyver viselésére jogosultak, ugyanakkor a tv. 35. §-a felruházza ezen személyeket a lőfegyverhasználat jogával is. A lőfegyverhasználat saját elhatározásból vagy kivételesen utasításra történhet. Mint látjuk, változatlanul a katona lőfegyverhasználatánál van csak lőfegyver-használati köteleesség. Minden más szervezetnél a lőfegyverhasználat csak jog, kivéve, ha parancsra történik. Lőfegyverhasználatnak csak a szándékos, személyre leadott lövés minősül.

Azt hiszem, ezen már nem is kell csodálkoznunk, hiszen az államhatalom fegyveres szerveinél ez az általános és a polgári lőfegyverhasználatnál merőben eltérő szabályozás.

A nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja - a jogos védelem és a végszükség esetein kívül - lőfegyvert használhat:

- az élet elleni vagy testi épséget súlyosan veszélyeztető támadás, illetve az ezekkel történő közvetlen fenyegetés elhárítására.
- az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása, rombolás, kémkedés, népiirtás, közveszély okozás, terrorcselekmény, légi jármű hatalomba kerítése bűncselekmények elkövetésének megakadályozására vagy megszakítására,
- a nemzetbiztonsági szolgálattal összefüggő államtitoknak személy vagy dolog elleni erőszakkal történő jogosulatlan megszerzése és az erre irányuló kísérlet esetén,
- a nemzetbiztonsági szolgálat objektumát ért vagy azt közvetlenül fenyegető támadás elhárítására.

A lőfegyverhasználatot meg kell előznie:

- jogellenes tevékenység abbahagyására irányuló felszólításnak,
- más kényszerítő eszköz alkalmazásának,
- figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik,
- figyelmeztető lövésnek.

A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések részben vagy egészben teljesen mellőzhetők, ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a

késedelem a hivatásos állomány tagja vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti. A lőfegyverhasználat során kerülni kell az élet kioltását. A lőfegyver - a jogos védelem és végszükség kivételével - nem használható láthatóan terhes nővel és gyermekkorúval szemben.

A láthatóan terhes nővel szembeni lőfegyverhasználat a kultúrnemzetek körében mindenhol tilalmas. Itt azért jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén a titkosszolgálatok tagjai mégis megkapják rá a lehetőséget, és ezáltal olyan élet ellen is támadást intézhetnek, mellyel szemben a fellépésük jogszerűnek soha nem lesz minősíthető. Jogi álláspontom, hogy aki egy terhes nőre rálő - vagy ezt megkísérli -, azt a személyt a Legfelsőbb Bíróság 15. számú irányelvének III. fejezete szerint bárki - a magzati élet védelmében - jogszerűen (jogos védelmi helyzetben), akár a lőfegyvert használó életének kioltása árán megakadályozhatja cselekedetében, függetlenül attól, hogy hivatalos személyként használ-e fegyvert vagy sem, ugyanis a magzati élet elleni támadásra senki nincs feljogosítva, még az ismertett jogszabállyal sem. A gyermekkorúval szembeni lőfegyverhasználat már csak azért is megkérdőjelezhető, mert amennyiben a gyermekkorú jogellenes cselekedetét a titkosszolgálat tagja kizárólag a lőfegyver használatával tudja elhárítani, akkor ott az egyéb fizikai-technikai felkészítéssel komoly gondok vannak.

A nemzetbiztonsági szolgálatok részére a TNM-rendelet szerint szolgálati használatra marok- és sorozatlövő lőfegyver rendszeresíthető, melyek közül a sorozatlövő lőfegyver csak a hivatal objektumát ért vagy azt közvetlenül fenyegető támadás elhárítására használható. A hivatásos állomány tagjainak fegyverviselésére való jogosultságát a szolgálati igazolványa tanúsítja. A szolgálat hivatásos állományú tagja a szolgálati lőfegyvert betárazva, a véletlen elsülés ellen biztosítva, rejtve magánál vagy magán hordhatja. A lőfegyver viseléskor szeszes italt, kábítószer vagy kábító hatású anyagot nem fogyaszthat. Ha nincs nála lőfegyver, akkor fogyaszthat kábítószer? Ez a megfogalmazás valahogy nem sikerült túl szerencsésre, különösen, mióta (1999. március 1-jétől) a kábítószer fogyasztása is bűncselekménynek számít. A fegyverek tartásának jogát egyedi esetekben - így különösen a rendelkezési és kihelyezett állományban levők tekintetében - a szolgálat főigazgatója korlátozhatja. A lőfegyver utasításra történő használatának jogszerűségéért az utasítást kiadó előljáró a felelős. Az utasítás végrehajtása csak akkor tagadható meg, ha a hivatásos állomány tagja tudja, hogy a lőfegyver használatával bűncselekményt követ el.

Ez például egy nagyon helyes rendelkezés, tekintettel arra, hogy a Btk. 122. § (1) bek. szerint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja a büntetőjog szempontjából katonának minősül, csakúgy, mint a rendőr, határőr és a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állománya, nem úgy, mint a vám- és pénzügyőrség tagjai, akik nem minősülnek annak. (Kaliber 24. szám.) Itt megvan az előjárói felelősség a kiadott parancsért és ezzel együtt a parancsok kikényszerítésének lehetősége is. Minden fegyveres szervezetenél így kellene lennie.

Ha a lőfegyver használatának feltételei bármely oknál fogva megszűnnek, a lőfegyverhasználati jogosultság is azonnal megszűnik. Ha a lőfegyverhasználat elérte célját, annak további alkalmazásának nincs helye.

Nem minősül lőfegyverhasználatnak:

- a figyelmeztető lövés,
- állatra vagy tárgyra irányuló lövés,
- a nem szándékosan leadott lövés.

A figyelmeztető lövés leadásának irányát úgy kell megválasztani, hogy a lövedék életet, testi épséget ne veszélyeztessen, és lehetőleg ne okozzon anyagi kárt. Ha a támadás közvetett, az eszköze tárgy vagy állat, akkor a tárgyra, állatra kell elsődlegesen a lövést leadni. Szerencsésen ebből a jogszabályból kimaradt a gépkocsi kerekére való lövés meghatározása, amellyel először a határőrök lőfegyverhasználatának elemzésekor részletesen foglalkoztam. Ha a hivatásos állomány tagjának felróható okból történik a lőfegyverhasználatnak nem minősülő lövés leadása, illetve ilyen lövés kárt, sérülést okoz, a bekövetkezett eredménytől függően fegyelmi vagy büntetőeljárást kell indítani. A jelentési kötelezettségek rendjének ismertetésére nem térek ki, mert az annyira belső ügy, hogy az olvasót feltételezhetően nem érdekli.

A lőfegyverhasználat során megsérült személy orvosi ellátásáról gondoskodni kell. Az orvos vagy mentőszolgálat értesítése a lőfegyvert használó, illetőleg az erre utasítást adó kötelessége. A jogszabálynak ez a rendelkezése egy komoly - és a korábban elemzett jogszabályokból hiányzó - normát hoz be a lőfegyverhasználat során. Megalkotja a sérült ellátásával kapcsolatos konkrét felelősségi szabályt. A korábban ismertetett normák is kötelezővé teszik a sérült ellátását, avagy rosszabb esetben a sérült ellátásának biztosítását, de nem jelölték ki ennek konkrét felelősét, mely itt már megjelenik.

A hivatásos állomány tagja a lőfegyverhasználatról értesített elöljárójának megérkezéséig a helyszínt csak abban az esetben hagyhatja el, ha távozását kiemelt súlyú nemzetbiztonsági érdek indokolja. A helyszíni szemle lefolytatására az elöljáró intézkedik, függetlenül attól, hogy történt-e személyi sérülés vagy keletkezett-e kár.

Ha a lőfegyverhasználatnak nem minősülő lövés sérülést vagy kárt okozott, a lőfegyverhasználatra vonatkozó rendelkezések szerint kell a vizsgálatot lefolytatni. Amennyiben a vizsgálat a lőfegyverhasználat jogszerűtlenségét állapítja meg, a szolgálat főigazgatója gondoskodik a szükséges intézkedések megtételéről, illetőleg az így okozott, ténylegesen felmerült kár megtérítéséről.

A jogszabály nem említett részei a lőfegyver tárolására vonatkoznak, illetve azokat a teendőket rögzítik, amelyek a lőfegyver eltűnésekor esedékesek. Összességében megállapítható, hogy korszerű jogi norma szabályozza a polgári titkosszolgálatok hivatásos tagjainak szolgálati lőfegyver viselését és használatát. Különösen áll ez a TNM rendeletére (látszik is, hogy 1999-ben készült), míg a tv.-ből azt a terhes nőt és gyermekkorút igazán kihagyhatták volna bölcs jogalkotóink.

Következő számunkban - az eddigi terveink szerint, amennyiben nem a felgyülemlett olvasói levelekre válaszolok - az FBÖ (fegyveres biztonsági őrség) tagjainak lőfegyverhasználatát elemezzük.

Dr. Bokros Gábor
ügyvéd